

УДК 378.091(477)

DOI <https://doi.org/10.24919/2308-4863/74-1-54>

Оксана ВІНТОНЯК,
orcid.org/0000-0003-0040-3582
кандидат філологічних наук,
завідувач кафедри педагогіки та методик навчання
освітніх галузей і технологій початкової освіти
Коломийського педагогічного фахового коледжу
(Коломия, Івано-Франківська область, Україна) oksana.zv@ukr.net

ВИРОБЛЕННЯ НОРМАТИВНО-ПРАВОВИХ ЗАСАД РОЗВИТКУ ПЕДАГОГІЧНИХ УЧИЛИЩ І КОЛЕДЖІВ: НАЦІОНАЛЬНО-ТРАНСФОРМАЦІЙНИЙ ЕТАП 1991–2002 РОКІВ

Українська держава успадкувала від УРСР розвинену систему середніх спеціальних закладів освіти. У змісті їх професійної підготовки був слабким теоретичний складник, властивий вищій школі. Щоб уникнути цієї прогалини, узяли курс на інтеграцію педагогічних училищ, технікумів і коледжів у систему вищої освіти. Для цього в 1990-х рр. розробляли відповідну нормативно-правову базу.

Метою статті є аналіз процесу вироблення нормативно-правових засад функціонування педагогічних училищ, технікумів і коледжів у 1991–2002 рр. для вдосконалення діяльності їх правонаступників, що виникли згідно з Законом України «Про фахову передвищу освіту» (2019).

Предметно проаналізовано ухвалений 4 червня 1991 р. Закон «Про освіту», згідно з яким запроваджувалася ступенева система вищої освіти. Документ вводив у нормативно-правове поле новий тип закладу освіти – коледж та змінював статус училищ, технікумів і коледжів із закладів середньої спеціальної освіти в заклади вищої освіти. Відправною точкою формування національної ступеневої системи вищої освіти стала Постанова Кабміну «Про акредитацію вищих навчальних закладів» (червень 1992 р.), згідно з якою запроваджувалися 4 рівні акредитації вищів: I рівень – надавав право присвоювати випускникам кваліфікацію молодшого спеціаліста; II – бакалавра; III – спеціаліста; IV – магістра. Проаналізовано програмні документи, які визначали контури і базові засади функціонування системи ступеневої вищої освіти: «Державна національна програма «Освіта» («Україна XXI століття»)» (листопад 1993 р.); «Основні напрями реформування вищої освіти в Україні» (вересень 1995 р.); «Положення про освітньо-кваліфікаційні рівні (ступеневу освіту)» (січень 1998 р.); постанови про перелік напрямів та спеціальностей, за якими здійснюється підготовка фахівців за відповідними освітньо-кваліфікаційними рівнями (1994, 1997 рр.) та ін. Показано, як на тлі вироблення нормативно-правової бази щодо реформування педагогічних училищ та коледжів розвивалася їхня мережа.

Ключові слова: Закон «Про освіту» (1991), середній спеціальний заклад освіти, педагогічне училище, педагогічний коледж, система ступеневої вищої освіти.

Oksana VINTONIAK,
orcid.org/0000-0003-0040-3582
Candidate of Philological Sciences,
Head of the Department of Pedagogy and Teaching Methods Educational Fields
and Technologies of Primary Education
Kolomyia Pedagogical College
(Kolomyia, Ivano-Frankivsk region, Ukraine) oksana.zv@ukr.net

DEVELOPMENT OF LEGAL FRAMEWORK FOR PROGRESS OF PEDAGOGICAL SCHOOLS AND COLLEGES: NATIONAL TRANSFORMATION STAGE OF 1991–2002

The Ukrainian state inherited from the Ukrainian SSR a developed system of secondary specialized educational institutions. Their vocational training lacked a strong theoretical component typical of higher education. To avoid this gap, a course was taken to integrate pedagogical schools, technical schools, and colleges into the higher education system. For this purpose, in the 1990s, an appropriate legal framework was developed.

The aim of the article is to analyze the process of developing the legal framework for the functioning of pedagogical schools, technical schools and colleges in 1991–2002 to improve the activities of their successors that emerged in accordance with the Law of Ukraine «On Professional Pre-Higher Education» (2019).

The Law «On Education» adopted on June 4, 1991 is analyzed in detail, according to which a degree system of higher education was introduced. The document introduced a new type of educational institution – a college – into the legal field and changed the status of schools, technical schools and colleges from institutions of secondary specialized education to institutions of higher education. The starting point for the formation of the national degree system of higher education

was the Cabinet of Ministers' Resolution «On Accreditation of Higher Educational Institutions» (June 1992), according to which 4 levels of accreditation of universities were introduced: Level I – granted the right to award graduates with the qualification of a junior specialist; Level II – bachelor's degree; Level III – specialist; Level IV – master's degree. The program documents that defined the outlines and basic principles of the degree system of higher education are analyzed: the State National Program «Education» («Ukraine of the XXI Century») (November 1993); «Main Directions of Higher Education Reform in Ukraine» (September 1995); «Regulations on Educational and Qualification Levels (Degree Education)» (January 1998); resolutions on the list of fields and specialties for which training of specialists is carried out at the respective educational and qualification levels (1994, 1997), etc. It is shown how the network of pedagogical schools and colleges developed against the backdrop of the development of the legal framework for their reform.

Key words: Law «On Education» (1991); secondary specialized educational institution, pedagogical school, pedagogical college, degree system of higher education.

Постановка проблеми. Від радянської України суверенна Українська держава успадкувала розвинену систему середніх спеціальних закладів освіти, які були орієнтовані на підготовку майбутніх фахівців середнього виконавчого рівня, зокрема й учителів, вихователів дошкільних закладів освіти. Через практичну спрямованість у змісті професійної підготовки в цих закладах освіти виявився слабким фундаментальний теоретичний складник, властивий вищій школі. Щоб уникнути цієї прогалини, узяли курс на інтеграцію педагогічних училищ, технікумів і коледжів у систему вищої освіти (ВО). Це мало неоднозначні, суперечливі наслідки.

Нижню межу хронологічного виміру нашого дослідження позначають дві наближені в часі знакові події: проголошення державної незалежності України 24 серпня 1991 р. та ухвалення нового Закону «Про освіту» 4 червня 1991 р. Верхню межу визначає ухвалений 17 січня 2002 р. Закон України «Про вищу освіту», який визначив базові структурні компоненти функціонування цього складника системи національної освіти. Період між цими подіями визначаємо як національно-трансформаційний, коли успадковану від УРСР систему вищої освіти стали реформувати згідно з пріоритетами розбудови національної української державності та в напрямі вдосконалення її ступеневого характеру. Відтоді впродовж двох наступних десятиріч залишилося багато нерозв'язаних проблем, їх повинен був розв'язати профільний Закон України «Про фахову передвищу освіту» (2019), який, завершивши тривалий період реорганізації педучилищ у педагогічні фахові коледжі, мав визначати їх подальший розвиток. Отже, порушена проблема відзначається науковою актуальністю та практичною значущістю, адже вивчення попереднього досвіду є важливим чинником успішного поступу, особливо за драматичного періоду російсько-української війни.

Аналіз останніх досліджень. Історіографічний аналіз наукової літератури з порушеної проблеми виявив, що українські дослідники сфокусували увагу на вивченні ретроспективи розвитку передусім університетів та інститутів, водночас

коледжі, технікуми, училища, які за колишнім поділом відносилися до вищів I–II рівнів акредитації, опинилися поза їхньою увагою. Інша група науковців зосередилася на осмисленні різних аспектів навчальної і виховної діяльності педагогічних училищ, технікумів, коледжів (С. Борисюк, П. Горкуненко, А. Мартинюк, С. Слюсарук-Літвін, Л. Терлецька та ін.) та публічного управління їх розвитком (М. Братко, Н. Букало, Є. Волошина Є. Легеца, Г. Лемко, П. Лютиков, Л. Сумбаєва та ін.). Таким чином розвиток означених типів закладів освіти за доби української державності, особливо 1990-х рр., не став предметом спеціального дослідження, тому є потреба ліквідації цієї прогалини.

Мета статті полягає в здійсненні аналізу процесу вироблення нормативно-правових засад функціонування педагогічних училищ, технікумів і коледжів у 1991–2002 рр. для вдосконалення діяльності їх правонаступників, що виникли згідно із Законом України «Про фахову передвищу освіту» (2019).

Виклад основного матеріалу. Для осмислення порушеної проблеми треба розуміти, що процеси демократизації та посилення національно-державницьких орієнтацій в українському суспільстві та освітній сфері розпочалося за т. зв. горбачовської перебудови, яка пробудила почуття національної ідентичності та гідності українців, започаткувала науковий дискурс і реальні кроки щодо переорієнтації змісту виховання і навчання в проукраїнське русло. Проголошена 16 липня 1990 р. «Декларація про державний суверенітет України» ствердила, що Українська РСР є «самостійною у розв'язанні питань науки, освіти, культурного і духовного розвитку української нації» та забезпечує відродження її історичної свідомості і традицій, функціонування української мови в усіх сферах суспільного життя (Розділ VIII) (Декларація, 1990).

Основу для вироблення нормативно-правової бази розвитку національної системи освіти після проголошення державної незалежності України створив червневий 1991 р. Закон «Про освіту». Він не зовсім коректно трактується науковцями, адже здебільшого артикулюється у зміненому після численних поправок варіанті, які модифі-

кували параметри розвитку національної системи України впродовж 26 років державної незалежності. За таких обставин аналізуємо автентичний текст документа, що з'явився в часі його ухвалення Верховною радою УРСР 4 червня 1991 р. (Закон, 1991).

В оригіналі документ називався «Закон Української Радянської Соціалістичної Республіки Про освіту». Він, з одного боку, став «правонаступником» Закону Української РСР «Про народну освіту» від 28 червня 1974 р., згідно з яким технікуми і училища мали статус середніх спеціальних навчальних закладів, покликаних реалізувати головне завдання – готувати кваліфікованих фахівців із середньою спеціальною освітою, які мають необхідні теоретичні знання і практичні навички для роботи за спеціальністю (Закон, 1974).

З іншого боку, законодавчий акт 1991 р. принципово відрізнявся від свого попередника, адже, покликаючись на Декларацію 1990 р., у межах чинного радянського устрою стверджував національно-демократичну стратегію розвитку системи освіти України. Документ визначив її основні компоненти: дошкільне виховання; загальна середня освіта; професійна освіта; вища освіта; післядипломна підготовка; аспірантура; докторантура; позашкільне навчання і виховання (Стаття 25). Метою вищої освіти оголошувалося забезпечення фундаментальної наукової, загальнокультурної і практичної підготовки та здобуття спеціальності відповідно до покликання, інтересів, здібностей громадян. До її структури включали технікуми, училища, коледжі, інститути, університети, академії, інші заклади освіти (Закон, 1991: Стаття 34). Червневий 1991 р. Закон «Про освіту» фактично запроваджував ступеневу систему ВО. У Статті 36 «Кваліфікація спеціалістів з вищою освітою» стверджувалося, що випускникам вищих навчальних закладів (ВНЗ; уважаємо науково доцільними використовувати в тексті статті термінологію досліджуваного періоду, яка відображає його специфіку і реалії. – Авт.) присвоюється кваліфікація спеціаліста з вищою освітою певної спеціальності, яка, відповідно до обсягу державної освіти, визначається такими рівнями: молодший спеціаліст (підготовку забезпечують технікуми, училища); бакалавр (коледжі, інститути); спеціаліст (інститути); магістр (інститути, академії, університети). Згідно зі Статтею 37 «Наукові ступені, вчені звання», випускникам коледжів та інститутів присуджувався «перший науковий ступінь бакалавра відповідної спеціальності», а інститутів і університетів – «другий науковий ступінь – магістр» (Закон, 1991).

Такий текстологічний аналіз засвідчує істотну відмінність між автентичним варіантом Закону

«Про освіту» від 4 червня 1991 р. та його трактуванням у науковій літературі з покликанням, повторюємо, на модифіковані внаслідок подальших поправок положення документа, які переважно фігурують у науковій літературі.

Важливе значення для розбудови національної системи освіти України мало визначення Законом 1991 р. нових контурів управління системою освіти. Збільшення ролі і повноважень профільного міністерства республіки засвідчило намагання демонтувати чинну командно-адміністративну систему управління сферою освіти. Позаяк середня спеціальна освіта була прирівняна до вищої, замість Міністерства вищої і середньої спеціальної освіти створювалося Міністерство вищої освіти УРСР. Відтак Указом Президента України від 12 грудня 1991 р. були ліквідовані Міністерство вищої освіти України та Міністерство народної освіти України, натомість створено Міністерство освіти України (МО України) (Указ, 1991).

Утім, подальше нарощування прав і повноважень МО України, які раніше належали союзному профільному міністерству, зумовило збереження централізованої моделі функціонування національної системи освіти України. Важливе позитивне значення для розвитку педагогічних училищ і коледжів мало збільшення (згідно зі статтями 11–14 Закону «Про освіту» 1991 р.) прав і повноважень органів громадського самоврядування в особі місцевих рад і окремих вишів та спрощення процедури відкриття нових закладів освіти, зокрема й завдяки наділенню такими правами органів місцевого самоврядування (Закон, 1991).

Таким чином, цей законодавчий акт, по-перше, вводив у нормативно-правове поле новий тип закладу освіти – коледж, хоча не роз'яснював його сутності; по-друге, змінював статус училищ і коледжів (зокрема й педагогічних) із закладів середньої спеціальної освіти в заклади вищої освіти.

Стрижневе значення для розвитку нормативно-правової бази і концептуальних засад формування національної ступеневої системи вищої освіти має Постанова Кабміну України від 1 червня 1992 р. «Про акредитацію вищих навчальних закладів». Згідно з цим документом, створено міжгалузеву акредитаційну комісію та окреслено її мету (визначення можливостей вишів здійснювати підготовку кадрів певного рівня кваліфікації і надання їм відповідного статусу), принципи, механізми, інші аспекти реалізації. Вони концентровано відображалися в 4 рівнях акредитації ВНЗ: I рівень – надавав право присвоювати випускникам кваліфікацію молодшого спеціаліста; II – бакалавра; III – спеціаліста; IV – магістра. Зважаючи на можливості (ресурси) проводити акредитацію за певним рівнем, виші здобули відповідні права (розробка

начальних планів, програм тощо) та фінансування і обов'язки (Про акредитацію, 1992).

Таким чином, вихід з непевного статусного становища, коли середня професійна освіта опинилася в затисненому (підвішеному) стані між загальною середньою та вищою освітою, було знайдено в зарахуванні технікумів, коледжів і училищ, які раніше давали середню спеціальну освіту, до вишів I-II рівнів акредитації. Вони почали готувати молодших спеціалістів за програмами, на які можна було вступати за атестатами про здобуття базової (після 9 класу) або повної (після 11 класу) загальної середньої освіти. На практиці цей статус не надто наближав їх до інститутів, особливо університетів.

З одного боку, за словами науковців, коледжам, технікумам, училищам «було не дуже комфортно всередині системи вищої освіти»: бракувало кадрового потенціалу (не могли мати науково-педагогічних, а лише педагогічних працівників, які мали нижчий рівень оплати); давалися взнаки організаційні відмінності між традиційно орієнтованими на практичну підготовку освітніми програмами та «більш академічними» програмами університетів (Розвиток фахової, 2023: 60–61).

Додамо, що ВНЗ I-II акредитації фактично опинилися на маргінесі національної системи вищої освіти. Основні нормативно-правові акти щодо її регулювання і розвитку ухвалювалися з орієнтиром на діяльність університетів та інститутів, тому часто мало стосувалися (надавалися) для вдосконалення діяльності технікумів, коледжів, училищ. При цьому центральні органи управління галуззю освіти майже не ухвалювали окремих, орієнтованих на особливості їх діяльності і потреби рішень. Така ситуація знайшла відображення і в наукових студіях, адже навіть у доволі ґрунтовних працях про історичний досвід перебудови вищої освіти в Україні у 1985–2005 рр. автори абстрагуються від вишів I-II рівнів акредитації, зосереджуючи увагу на діяльності університетів та інститутів (Г. Січкаренко та ін.).

З іншого боку, у коледжах, технікумах, училищах як вищих закладах педагогічної освіти I-II рівнів акредитації відбувалися позитивні зміни у змісті навчання студентів завдяки впровадженню в освітній процес нового навчально-методичного забезпечення. Посилилися його гуманітаризація, гуманізація та самостійність і творчість педагогів і студентів. Відкривалися нові можливості для зростання їх професійної культури та особистісного розвитку.

Ухвалена урядом 3 листопада 1993 р. «Державна національна програма «Освіта» («Україна XXI століття») стала першим за доби державної незалежності концептуальним стратегічним документом з розвитку галузі освіти. Вона визначила

пріоритети реформування ВО: перехід до гнучкої, динамічної ступеневої системи підготовки фахівців задля задоволення потреб особистості в здобутті певного освітнього та кваліфікаційного рівнів; оптимізація мережі ВНЗ, яка за освітніми і кваліфікаційними рівнями, типами закладів, формами навчання, джерелами фінансування задовольняла б потреби кожного регіону і держави загалом; здійснення організаційно-структурних змін у системі вищої освіти, спрямованих на розвиток закладів різних типів та створення навчально-наукових комплексів (університет – інститут – коледж – технікум – училище тощо) (Державна національна програма, 1993).

У студіях з історії національної освіти недооціненим («малопомітним») залишається такий концептуальний документ, як «Основні напрями реформування вищої освіти в Україні», затверджені Указом Президента від 12 вересня 1995 р. У ньому чи не вперше визнавалося загострення суперечності між здобутками розвитку вищої освіти (мережа вишів із 14 класичних і 45 технічних університетів, 30 академій, 72 інститутів та 740 коледжів, училищ, технікумів, зростання контингенту студентів – 170 осіб на 10 тис. населення) та «глибокою кризою», у якій вона опинилася через «катастрофічний» брак коштів, вплив викладацьких кадрів, падіння зацікавленості в набутті фундаментальної освіти, зниження вимог до рівня освіченості, загальної культури, недостатньої кількості засобів навчання тощо. Зокрема, відзначалося, що розвиток мережі ВНЗ I-II рівнів акредитації гальмувався через подвійне підпорядкування педагогічних та ін. профільних училищ, технікумів, коледжів різним міністерствам, відомствам та місцевим органам державної виконавчої влади (Основні напрями, 1995).

Визначена в документі доктрина реформування системи вищої освіти в основних напрямках реалізувалася впродовж наступних 30 років, тож він досі не втратив актуальності. Позитивним вважаємо стратегічний підхід до розв'язання цього завдань за участі всіх галузевих міністерств і відомств, з урахуванням регіональних особливостей і потреб у підготовці кадрів, на основі механізму комплексної реалізації заходів, що охоплювали всі компоненти реформування системи вищої освіти від управління на різних рівнях до діяльності окремих вишів, функцій викладачів і студентів тощо (Основні напрями, 1995).

Важливе значення для структурування системи ступеневої освіти ВО мало затверджене Кабміном 20 січня 1998 р. «Положення про освітньо-кваліфікаційні рівні (ступеневу освіту)». Документ розмежував і визначав вимоги до освітньо-кваліфікаційних рівнів (ОКР) з підготовки молод-

шого спеціаліста, що зазвичай здійснювалася ВНЗ I рівня акредитації. Вони забезпечували одночасне здобуття базової вищої освіти за спеціальністю та кваліфікації на базі повної загальної середньої освіти або надавали можливість її здобуття на основі базової загальної середньої освіти. Навчання бакалаврів у вишах II–IV рівнів акредитації на основі повної загальної середньої освіти передбачало поглиблену загальнокультурну підготовку, вироблення фундаментальних і професійно-орієнтованих умінь і знань з обраного фаху (Положення, 1998).

Відповідно до ухвалених Кабміном у травні 1994 р. і травні 1997 р. постанов, визначався й удосконалювався перелік напрямів та спеціальностей, за якими здійснюється підготовка фахівців у ВНЗ за відповідними ОКР (Перелік, 1997). Згідно з нашим аналізом матеріалів з історії педагогічних училищ і коледжів, представлених на їх сайтах, у 1990-х рр. абсолютна більшість (85–90 %) цих закладів за напрямом 0101 «Педагогічна освіта» здійснювали підготовку майбутніх фахівців за ОКР молодший спеціаліст і бакалавр зі спеціальностей «Дошкільне виховання» та «Початкове навчання». З 1995–1996 рр. також простежуємо збільшення кількості закладів, які акредитували спеціальності «Соціальна педагогіка», а також

«Фізичне виховання», яка відповідає напряму підготовки 0102 «Фізичне виховання і спорт».

На тлі вироблення нормативно-правової бази щодо реформування педагогічних училищ та коледжів відбувалися формування їх мережі та розбудова внутрішньої інфраструктури. Ця проблема потребує окремого предметного аналізу, тож зараз лише відзначмо деякі загальні тенденції і показники цього процесу. Аналіз матеріалів державної статистики свідчить, що розвиток мережі вишів I–II та III–IV рівнів акредитації відбувався діаметрально протилежно. Станом на 1991/1992 навчальний рік (н. р.) налічувалося 754 коледжів, училищ і технікумів, у яких навчалася 739,2 тис. осіб, та 156 університетів, академій, інститутів (876,2 тис. студентів). Упродовж досліджуваного десятиліття станом на 2002/2003 н. р. чисельність закладів першої групи зменшилася на 10 % до 667 (582,9 тис. осіб), а другої – зросла на 47 % до 330 (1686,9 тис.). Цей тренд тривав і надалі (Заклади вищої освіти, 2020).

Означені загальні дані конкретизують показники поділу та розвитку вишів I–II та III–IV рівнів акредитації за формою власності (табл. 1) та за типами і педагогічним профілем (табл. 2).

Уявлення про чинну на перетині XX–XXI ст. територіальну мережу різних типів педагогічних

Таблиця 1

Показники поділу та діяльності вишів I–II та III–IV рівнів акредитації за формою власності (Основні показники, 2014; Основні показники, 2017)

Поділ ВНЗ за формою власності	Кількість ВНЗ I–II та III–IV рівнів акредитації		
	1995/1996 н. р.	2005/2006 н. р.	2012/2013 н. р.
Загальна кількість: державної і комунальної приватної	782 / 255 735 / 191 47 / 64	606 / 255 517 / 232 89 / 113	489 / 244?? 415 / 238?? 74 / 107
	Студентів у ВНЗ I–II та III–IV рівнів акредитації (у тис.)		
Усього студентів, зокрема на відділеннях: денному вечірньому заочному	617.7 / 922.9 455.6 / 616.3 17.1 / 24 145 / 282.2	505.3 / 2203.8 373.3 / 1233.8 3 / 9.3 130 / 960.6	345.2 / 1954 287.8 / 1145 2.7 / 5 54.7 / 804.8

Таблиця 2

Показники діяльності ВНЗ I–IV рівнів акредитації за типами і педагогічним профілем* (Основні показники, 2014; Основні показники, 2017)

Тип і профіль ВНЗ	Кількість закладів (тис.)	Чисельність студентів (тис.)	Чисельність жінок-студенток (тис.)
Технікуми	109	92 тис.	32.7 тис.
Училища	118	46.8 тис.	36.9 тис.
З них педагогічні	14	7.95 тис.	6.97 тис.
Коледжі	243	199.4 тис.	114.3 тис.
З них педагогічні	22	19.1 тис.	15.8 тис.
Університети	199	1504.3 тис.	127.6 тис.
З них педагогічні	25	172.2 тис.	114.7 тис.
Інститути	89	71.6 тис.	41.0 тис.
	5	4.44 тис.	3.11 тис.
Усього	823	2170.1 тис.	1151.2 тис.

*Примітка. У таблиці не зафіксовані показники діяльності академій (64) та консерваторій (1), позаяк серед них не було закладів педагогічного профілю.

**Заклади вищої педагогічної освіти I–II рівнів акредитації станом на 1999/2000 навчальний рік
(складено за: Звіти, 2000: 91; матеріали сайтів зазначених закладів освіти)**

<p>Педагогічні училища (22): Артемівське; Барське; Бердичівське; Бериславське; Бродівське; Володимир-Волинське; Запорізьке; Кременчуцьке; Корсунь-Шевченківське; Коростишівське; Красноармійське; Лебединське; Луцьке; Макіївське; Мукачівське; Прилуцьке; Самбірське; Сімферопольське; Чортківське; Уманське; Чернівецьке; Шахтарське</p>
<p>Педагогічні коледжі (13): Богуславський; Донецький; Київський педагогічний коледж ім. К. Д. Ушинського; Київський міський педагогічний коледж; Кременецький; Лисичанський; Новобузький; Одеський; Олександрійський; Путивльський; Стахановський; Харківський; Хмельницький гуманітарно-педагогічний</p>
<p>Індустріально-педагогічні технікуми (5): Дніпропетровський (Дніпровський), Коломийський; Конотопський; Ржищівський; Харківський</p>
<p>Відокремлені підрозділи університетів (12) Балаклійський коледж Харківського національного педагогічного університету; Балтське училище Південноукраїнського державного педагогічного університету; Білгород-Дністровське училище Південноукраїнського державного педагогічного університету; Білоцерківське педагогічне училище Київського обласного інституту післядипломної освіти педагогічних кадрів; Дубенський коледж Рівненського державного гуманітарного університету; Жовтоводське училище Криворізького державного педагогічного університету; Красноградський коледж Харківського державного педагогічного університету; Львівський педагогічний коледж Львівського державного університету ім. І. Франка; Педагогічне училище Вінницького педагогічного університету; Педагогічне училище Дніпропетровського державного університету; Педагогічний коледж Головного управління освіти держадміністрації м. Києва при Київському університеті ім. Т.Г. Шевченка; Сарненський коледж Рівненського державного педагогічного університету</p>

вищів I–II рівнів акредитації дають дані таблиці 3. У перспективі складних процесів реорганізації, що відбувалися за наступних десятиріч, лише з ухвалою 2019 р. Закону України «Про фахову передвищу освіту» завершився процес перетворення педагогічних училищ у педагогічні коледжі та фахові педагогічні коледжі, які нині мають різний статус та здійснюють підготовку майбутніх фахівців за різними освітніми програмами і ступенями освіти.

Висновки. З проголошенням державної незалежності України розпочався активний процес реформування національної системи освіти. Її важливим складником стала запроваджена згідно з червневим 1991 р. Законом «Про освіту» ступенева система вищої освіти. У неї дещо штучно «вмонтовувалися» педагогічні училища і технікуми, які раніше належали до середньої спеціальної освіти, та новостворені коледжі. Вироблення

нормативно-правових засад їх функціонування позначали базові документи про акредитацію вищих навчальних закладів; про освітньо-кваліфікаційні рівні (ступеневу освіту); про напрями та спеціальності, за якими здійснюється підготовка фахівців та ін. На такому тлі розвивалися мережа педагогічних училищ, коледжів і технікумів та їх діяльність, яка виявляла чимало прогалин і суперечностей у чинній нормативно-правовій базі, що потребувала подальшого вдосконалення. Предметом подальших досліджень має стати процес удосконалення нормативно-законодавчої бази діяльності педагогічних коледжів, училищ і технікумів у 2012–2024 рр., зокрема чергові виклики, з якими зіштовхнулися педагогічні коледжі з ухваленням Закону України «Про фахову передвищу освіту» (2019) та з початком повномасштабної агресії рф проти України.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Декларація про державний суверенітет України. Відомості Верховної Ради УРСР, 1990, N 31, ст. 429. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/55-12#Text>
2. Державна національна програма «Освіта» («Україна XXI століття»). Затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 3 листопада 1993 р. N 896. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/896-93-%D0%BF#Text>.
3. Заклади вищої освіти. Державна служба статистики України. Остання модифікація: 19.03.2020. URL: https://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2005/osv_rik/osv_u/vuz_u.html
4. Закон Української Радянської Соціалістичної Республіки «Про народну освіту». Закон введено в дію з 1 жовтня 1974 року (згідно з Постановою Верховної Ради Української РСР від 28 червня 1974 року N 2779-VIII). URL: <https://ips.ligazakon.net/document/T742778?an=2>.
5. Закон Української Радянської Соціалістичної Республіки «Про освіту». Відомості Верховної Ради УРСР (ВВР), 1991, N 34, ст.451. Вводиться в дію Постановою ВР N 1144-XII (1144-12) від 04.06.91, ВВР, 1991, N 34, ст.452. https://zakononline.com.ua/documents/show/155510__599910.
6. Звіти педагогічних училищ, коледжів на початок 1999/2000 року, Центральний державний архів вищих органів влади України. Ф. 4621. Оп. 13 Спр. 8754. 162 арк.

7. Основні напрями реформування вищої освіти в Україні Затверджено Указом Президента України від 12 вересня 1995 року N 832/95. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/832/95#Text>.
8. Основні показники діяльності вищих навчальних закладів України на початок 2012/13 навчального року Статистичний бюлетень. Київ: Державна служба статистики України, 2014. URL: www.ukrstat.gov.ua.
9. Основні показники діяльності вищих навчальних закладів України на початок 2016/17 навчального року. Статистичний бюлетень. Київ: Державна служба статистики України, 2017. URL: https://www.ukrstat.gov.ua/druk/publicat/Arhiv_u/15/Arch_vnz_bl.htm.
10. Перелік напрямів та спеціальностей, за якими здійснюється підготовка фахівців у вищих навчальних закладах за відповідними освітньо-кваліфікаційними рівнями. Затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 24 травня 1997 р. N 507. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/507-97-%D0%BF#Text>.
11. Положення про освітньо-кваліфікаційні рівні (ступеневу освіту). Затверджене постановою КМ України від 20 січня 1998 р. N 65. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/65-98-%D0%BF#Text>.
12. Про акредитацію вищих навчальних закладів. Постанова КМ від 1 червня 1992 р. N 303. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/303-92-%D0%BF#Text>.
13. Розвиток фахової передвищої освіти в умовах стратегічної невизначеності. Вища освіта в Україні: зміни через війну: аналітичний звіт / Є. Николаєв та ін. Київ: Київський університет імені Бориса Грінченка, 2023. С. 60–74. URL: <https://osvitanalivka.kubg.edu.ua/wp-content/uploads/2023/03/HigherEd-in-Times-of-War.pdf>.
14. Указ Президента України «Про утворення Міністерства освіти України та ліквідацію Міністерства народної освіти України і Міністерства вищої освіти України». 12 грудня 1991 року. URL: https://zakononline.com.ua/documents/show/154316___154316.

REFERENCES

1. Deklaratsiia pro derzhavnyi suverenitet Ukrainy, 1990. [Declaration on the state sovereignty of Ukraine]. *Vidomosti Verkhovnoi Rady URSS*. N 31, st. 429. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/55-12#Text>. [in Ukrainian].
2. Derzhavna natsionalna prohrama «Osvita» («Ukraina XXI stolittia») 1993. [State national program «Education» («Ukraine of the 21st century»)]. *Zatverdzheno postanovoiu Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 3 lystopada*. N 896. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/896-93-%D0%BF#Text>. [in Ukrainian].
3. Zaklady vyshchoi osvity, 2020 [Institutions of higher education]. *Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy. Ostannia modyfikatsiia*: 19.03. URL: https://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2005/osv_rik/osv_u/vuz_u.html. [in Ukrainian].
4. Zakon Ukrainskoi Radianskoi Sotsialistychnoi Respubliky «Pro narodnu osvitu», 1974. [Law of the Ukrainian Soviet Socialist Republic «On Public Education»]. *Zakon vvedeno v diiu z 1 zhovtnia (zghidno z Postanovoiu Verkhovnoi Rady Ukrainskoi RSR vid 28 chervnia 1974 roku N 2779-VIII)*. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/T742778?an=2>. [in Ukrainian].
5. Zakon Ukrainskoi Radianskoi Sotsialistychnoi Respubliky «Pro osvitu», 1991. [Law of the Ukrainian Soviet Socialist Republic «On Education»]. *Vidomosti Verkhovnoi Rady URSS*. N 34. St. 451. *Vvodytsia v diiu Postanovoiu VR N 1144-XII (1144-12) vid 04.06.91, VVR, 1991, N 34, st.452*. https://zakononline.com.ua/documents/show/155510___599910. [in Ukrainian].
6. Zvity pedahohichnykh uchylshch, koledzhiv na pochatok 1999/2000 roku. [Reports of pedagogical schools, colleges for the beginning of 1999/2000]. *Tsentralnyi derzhavnyi arkhiv vyshchykh orhaniv vlady Ukrainy*. F. 4621. Op. 13 Spr. 8754. 162 ark. [in Ukrainian].
7. Osnovni napriamy reformuvannia vyshchoi osvity v Ukrainy, 1995. [The main directions of higher education reform in Ukraine]. *Zatverdzheno Ukazom Prezydenta Ukrainy vid 12 veresnia*. N 832/95. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/832/95#Text>. [in Ukrainian].
8. Osnovni pokaznyky diialnosti vyshchykh navchalnykh zakladiv Ukrainy na pochatok 2012/13 navchalnoho roku, 2014. [Main indicators of higher educational institutions of Ukraine at the beginning of the 2012/13 academic year]. *Statystychnyi biuleten*. Kyiv: Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy. URL: www.ukrstat.gov.ua. [in Ukrainian].
9. Osnovni pokaznyky diialnosti vyshchykh navchalnykh zakladiv Ukrainy na pochatok 2016/17 navchalnoho roku, 2017. [Main performance indicators of higher educational institutions of Ukraine at the beginning of the 2016/17 academic year]. *Statystychnyi biuleten*. Kyiv: Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy. URL: https://www.ukrstat.gov.ua/druk/publicat/Arhiv_u/15/Arch_vnz_bl.htm. [in Ukrainian].
10. Perelik napriamiv ta spetsialnostei, za yakymy zdiisniuetsia pidhotovka fakhivtsiv u vyshchykh navchalnykh zakladakh za vidpovidnymy osvitno-kvalifikatsiinymy rivniamy, 1997. [List of directions and specialties for which specialists are trained in higher educational institutions according to the relevant educational and qualification levels]. *Zatverdzheno postanovoiu Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 24 travnia*. N 507. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/507-97-%D0%BF#Text>. [in Ukrainian].
11. Polozhennia pro osvitno-kvalifikatsiini rivni (stupenevu osvitu), 1998. [Regulations on educational and qualification levels (degree education)]. *Zatverdzhene postanovoiu KM Ukrainy vid 20 sichnia r.* N 65. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/65-98-%D0%BF#Text>. [in Ukrainian].
12. Pro akredytatsiiu vyshchykh navchalnykh zakladiv, 1992. [About accreditation of higher educational institutions]. *Postanova KM vid 1 chervnia*. N 303. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/303-92-%D0%BF#Text>. [in Ukrainian].
13. Rozvytok fakhovoi predvyshchoi osvity v umovakh stratehichnoi nevyznachenosti, 2023. [Development of vocational pre-higher education in conditions of strategic uncertainty]. *Vyshcha osvita v Ukraini: zminy cherez viinu: analitychnyi zvit / Ye. Nikolaiev ta in.* Kyiv: Kyivskiy universytet imeni Borysa Hrinchenka. P. 60–74. URL: <https://osvitanalivka.kubg.edu.ua/wp-content/uploads/2023/03/HigherEd-in-Times-of-War.pdf>.
14. Ukaz Prezydenta Ukrainy «Pro utvorennia Ministerstva osvity Ukrainy ta likvidatsiiu Ministerstva narodnoi osvity Ukrainy i Ministerstva vyshchoi osvity Ukrainy», 1991. 12 hrudnia. [Decree of the President of Ukraine «On the establishment of the Ministry of Education of Ukraine and the liquidation of the Ministry of Public Education of Ukraine and the Ministry of Higher Education of Ukraine»]. URL: https://zakononline.com.ua/documents/show/154316___154316. [in Ukrainian].